

בשולי הסיפור

סיפור לקח קומי, המבוסס על האמרה הידועה ש"אב אחד יכול לפרנס עשרה בנים ואין עשרה בנים יכולים לפרנס אב אחד".

הסיפור בנוי על נוסחה מתפתחת, היינו כל בן מגיב בהמצאת דרכי התחמקות מן המעשה הלא כל-כך נוח: לקום מן המיטה החמה בליל חורף, על בטן מלאה, ולמלא את מבוקשו של האב – להגיש לו כוס מים.

ההתחכמות בהצגת הערך של כיבוד אב כתירוץ להתחמקות ממנו והעברת הנטל מהאחד לשני נעשית באמצעות רימוס מנגנון הצביעות על-ידי הגבהת הסף של ערך המצווה, היינו מי מוכן לשלם יותר.

כדרך המעשיות על אב שלו שלושה בנים, הרי ככל שגדל מספר הבנים בסיפור, כך מתבזה האב יותר וכך מתאפשר גלגולה של הנוסחה כשההזדמנות לזכות במצווה עוברת מבן לבן.

המכירה הפומבית המתבצעת מתחת לשמיכות הבנים המתעצלים היא כדרך שמוכרים עליות לתורה במכירה פומבית בבית-כנסת, מנהג שהיה מקבל בגולה, אך הולך ופוחת בארץ. גם בסיפור שלנו קוראים האחרים "יעמוד", כפי שקוראים לעולה לתורה. סיומו של הסיפור דומה לזה של "הנגר והתרנגול": "ואם הוא לא מת" וכו' – כדרך שמסתיימים סיפורי מעשיות: "ואם הם לא מתו, הם חיים עד היום הזה" את הסיום האוטומטי החיובי של סיפורי המעשיות הופך הסופר לאנטי-מעשייה על מעשה באב ושלושה בנים. במעשייה, לפחות הבן האחרון, השלישי בדרך-כלל, או הבת האחרונה, כמו קורדליה ב"המלך ליר", מושיעים את האב, ואילו כאן הבן הקטן הוא המחוכם והמרושע ביותר. הוא נוקב בסכום הגבוה ביותר, אך כדרך המנהג בבית-הכנסת, שהגביר קונה את העלייה במחיר הגבוה ביותר אך תורם אותה לאיש החסיד ביותר, כך גם בסיפור: הבן הקטן קנה את המצווה, אך הוא מכבד בה את אביו – להביא לעצמו כוס מים. זהו ביטוי ציני קיצוני, סרקסטי, המעורר הבנה וצחוק אצל הקורא השותף בסתר לכל חילשית אנוש. הסיפור כולו מקדם באופן נוסחאי מחושב תהליך בורלסקי, היינו – הגומה קומית גורפת מתוך עמדה צינית של המספר.